UWAGI OGÓLNE

Uwagi wstępne

1. Dane zamieszczone w publikacji - jeśli nie zaznaczono inaczej – podano **w każdorazowym podziale administracyjnym kraju** oraz zgodnie z każdorazowym stanem organizacyjnym jednostek gospodarki narodowej.

W tablicach zawierających informacje w podziale na miasta, przez „miasta" rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek.

2. Dane prezentowane dla podregionów i powiatów odpowiadają poziomowi 3 i 4 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685, z późniejszymi zmianami).

Podregiony (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego.

3. Prezentowane dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą **całej gospodarki narodowej**, tj. wszystkich podmiotów zlokalizowanych na terenie województwa, bez względu na formy organizacyjne i formy własności.

4. Prezentowane informacje przedstawione zostały stosownie do zakresu prowadzonych badań, obejmujących podmioty klasyfikowane według kryterium **liczby pracujących** i – jeśli nie zaznaczono inaczej – obejmują podmioty o liczbie pracujących:

– do 9 osób,
– od 10 do 49 osób,
– powyżej 49 osób.

5. Dane prezentuje się:

1) w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)**, opracowanej na podstawie wydawnictwa Biura Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT – „Nomenclature des Activités de Communauté Européenne – NACE rev. 1.1". PKD wprowadzona została z dniem 1 V 2004 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 I 2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz. U. Nr 33, poz. 289), w miejsce stosowanej wcześniej klasyfikacji PKD obowiązującej od 1 I 1998 r. Wprowadzenie tej klasyfikacji w miejsce PKD obowiązującej do 30 IV 2004 r. nie wpływa na dotychczas prezentowane w Roczniku dane. Do 2002 r. przedszkola i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych zaliczane były do sekcji „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna" (od 2003 r. zaliczane są do sekcji „Edukacja").

GENERAL NOTES

Introductory notes

1. *Data in the publication are presented according to* ***the administrative division of the country in a given period****, unless otherwise noted, as well as in accordance with the respective organizational status of units of the national economy.*

In the tables containing information ***divided into urban areas****, the term* ***urban areas*** *is understood as areas located within the administrative borders of these units.*

2. *Data presented for subregions and powiats correspond to levels 3 and 4 of the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS), compiled on the basis of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obligatory in countries of the European Union. NTS was introduced by a decree of the Council of Ministers dated 13 VII 2000 (Journal of Laws No. 58, item 685, with later amendments).*

Subregions *(level 3) group powiat-level entities.*

3. *Presented data, unless otherwise indicated, concern the* ***entire national economy****, i.e., all units located on the voivodship territory regardless of organizational and ownership forms.*

4. *Information is presented in compliance with the scope of conducted surveys, including entities classified according to the criterion of the* ***number of persons employed****, and (unless otherwise indicated) include entities employing:*

– up to 9 persons,
– from 10 to 49 persons,
– more than 49 persons.

5. *Data are presented:*

1) according to the ***Polish Classification of Activities (PKD)*** *- compiled on the basis of the European Community EUROSTAT publication "Nomenclature des Activités de Communauté Européenne - NACE rev. 1.1". PKD was introduced on 1 V 2004 by the decree of the Council of Ministers regarding the Polish Classification of Activities, dated 20 I 2004 (Journal of Laws No. 33, item 289, with later amendments), replacing the former PKD classification obligatory from 1 I 1998. Replacement of the PKD obligatory till 30 IV 2004 with the new PKD does not influence data presented formerly in the Yearbook. Till 2002 nursery schools and pre-primary sections of primary schools were included in the section "Health and social work" (from 2003 in the section "Education").*

W stosunku do obowiązującej PKD dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem **„Przemysł”** sekcje: „Górnictwo”, „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę”.

Dane prezentowane w podziale **według rodzajów działalności** w:

– **usługach rynkowych** dotyczą sekcji: „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Pośrednictwo finansowe”, „Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej”, „Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała” oraz „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników”,

– **usługach nierynkowych** – sekcji: „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne”, „Edukacja” oraz „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna”;

2) według **sektorów własności**:

– **sektor publiczny** – grupujący własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego,

– **sektor prywatny** – grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego.

„Własność mieszana” określona jest głównie dla spółek i wyznaczana na podstawie struktury kapitału (mienia) deklarowanego we wniosku rejestracyjnym spółki.

6. Dane według sekcji PKD oraz w podziale administracyjnym opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – tzw. metodą przedsiębiorstw.

Metoda przedsiębiorstw (podmiotowa) oznacza przyjmowanie całych podmiotów gospodarki narodowej za podstawę grupowania wszystkich danych charakteryzujących ich działalność według poszczególnych poziomów klasyfikacyjnych i podziałów terytorialnych.

7. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

8. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności, produkcja) – według stanu w dniu 30 VI.

*In the obligatory PKD an additional grouping was introduced under the item **“Industry”**. This item includes sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing” and “Electricity, gas and water supply”.*

*Data presented by **kinds of activities** in:*

*– **market services** concern sections: “Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods”, “Hotels and restaurants”, “Transport, storage and communication”, “Financial intermediation”, “Real estate, renting and business activities”, “Other community, social and personal service activity” and “Activities of households”,*

– non-market services concern sections: “Public administration and defence; compulsory social security”, “Education” and “Health and social work”;

*2) by **ownership sectors:***

*– **public sector** – grouping state ownership (of the State Treasury and state legal persons), local self-government entity ownership, as well as “mixed ownership” with a predominance of public sector entity capital (property),*

*– **private sector** – grouping private domestic ownership (of natural persons and other private entities), foreign ownership (of foreign persons) as well as “mixed ownership” with a predominance of private sector entity capital (property).*

“Mixed ownership” is defined mainly for companies and determined on the basis of the capital (property) structure as declared in a company’s registration application.

***6.** Data according to PKD sections as well as according to administrative division are compiled using the so-called enterprise method, unless otherwise noted.*

*In the **enterprise** (entity) **method**, the entire organizational unit of entities in the national economy is the basis for grouping all data describing their activity according to individual classification levels and territorial divisions.*

***7. Relative numbers (indices, percentages)** are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.*

***8.** When **computing per capita data (1000 population, etc.)** as of the end of a year, the number of the population was applied as of 31 XII, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g., vital statistics, production) – as of 30 VI.*

9. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – nie obejmują jednostek budżetowych resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych i administracji.

10. Wyjaśnienia metodyczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych liczbowych zamieszczono w uwagach ogólnych do poszczególnych działów. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki znajdzie Czytelnik w publikacjach tematycznych oraz w serii „Zeszyty metodyczne i klasyfikacje".

11. Niektóre dane liczbowe zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Urzędu Statystycznego.

12. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem".

13. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzono odpowiednimi notami.

14. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

9. *Data do not include budget entities of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration, unless otherwise noted.*

10. Methodological explanations *concerning basic definitions and methods of compiling statistical data are enumerated in the general notes to individual chapters. More detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications as well as in the series "Zeszyty metodyczne i klasyfikacje" (Methodological Papers and Classifications).*

11. *Some data are given on the basis of preliminary data and may change in subsequent publications of the Statistical Office.*

12. *Due to the electronic method of data processing, in some cases component totals can differ from the amount given in the item "total".*

13. *Statistical information originating from so-urces other than Statistical Office is indicated in the appropriate notes.*

14. *The names of some classification levels used in the publication have been abbreviated; the list of abbreviations used and their full names is given below:*

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI (PKD)

POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES (PKD)

skrót ***abbreviation***	**pełna nazwa** ***complete name***
sekcje *sections*	
Handel i naprawy *Trade and repair*	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego *Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods*
Obsługa nieruchomości i firm *X*	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej *Real estate, renting and business activities*
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne *X*	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne *Public administration and defence; compulsory social security*

Stan i ochrona środowiska

1. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności obejmuje zużycie wody na potrzeby zakładów przemysłowych, do nawodnień gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych o powierzchni od 10 ha, a także eksploatację sieci wodociągowej.

Dane o gospodarce wodno-ściekowej w zakładach przemysłowych dotyczą jednostek wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam^3 i więcej wody podziemnej albo 20 dam^3 i więcej wody powierzchniowej lub za odprowadzanie rocznie 20 dam^3 i więcej ścieków.

2. Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi, lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi, z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzaniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogennych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoefektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni oczyszczających ścieki z miast i wsi.

Environmental protection

1. Water consumption *for the needs of national economy and population concerns water consumption for the needs of industrial establishments, for irrigation of agricultural and forest lands of the area from 20 ha upwards, for filling fish-ponds of the area from 10 ha upwards as well as for exploitation of water-line network.*

Data on water economy and waste water economy in industrial establishments concern entities making payments for the annual withdrawal of 5 dam^3 or more of underground water, or 20 dam^3 or more of surface water, or discharging 20 dam^3 or more of waste water annually.

2. Waste water requiring treatment *is understood as water discharged by means of open channel or ditch systems directly into waters or into the ground, or sewerage system of entities engaged in production (including contaminated drainage water from mines and cooling water), other entities as well as households.*

Data regarding ***treated waste water*** *concern waste water treated mechanically, chemically, biologically, and with increased biogene removal, discharged into waters or into the ground.*

Mechanical treatment of waste water *is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation, through the use of grates, filters, grit chambers, grease traps in conjunction with Imhoff tanks.*

Chemical treatment of waste water *consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.*

Biological treatment of waste water *occurs through mineralisation processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of waste water, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from sewage.*

Increased biogene removal from sewage *occurs in waste water treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical) allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.*

Data concerning the population using waste water treatment plants *are given on the basis of surveys of the Central Statistical Office based on estimates of the number of the population using waste water treatment plants treating urban and rural waste.*

3. Informacje o źródłach i wielkości **emisji przemysłowych zanieczyszczeń powietrza** oraz **o stanie wyposażenia i efektach eksploatacji urządzeń do redukcji tych zanieczyszczeń** dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 I 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40 z późniejszymi zmianami).
Ustalona zbiorowość badanych jednostek (zakładów) utrzymywana jest corocznie, co zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Zbiorowość ta może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną oraz niezorganizowaną (wykazaną przez większość jednostek sprawozdawczych) w zasadzie określoną tylko z procesów technologicznych.

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

4. Informacje o **odpadach** opracowane zostały na podstawie katalogu odpadów (wprowadzonego w życie 1 I 2002 r.), opartego o Listę Odpadów wprowadzoną do prawodawstwa Unii Europejskiej z dniem 1 I 2002 r.

Informacje o **ilości i rodzajach odpadów** dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów lub nagromadziły 1 mln t i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii określonych w załączniku nr 1 do Ustawy z dnia 27 IV 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628), których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia się jest obowiązany.

3. *Information regarding the sources and amounts of* ***industrial atmospheric pollutant emissions*** *as well as the* ***equipment reducing such pollutants and the effects of its utilisation*** *concerns organizational entities established by the Minister of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the decree of the Council of Ministers, dated 13 I 1986, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws No. 7, item 40 with later amendments).*
The established sample of surveyed entities (establishments) is kept yearly, assuring continuity and comparability of results of the survey. This sample may be enlarged only in specific cases e.g., by newly established or expanded entities with a high step scale of pollutant emission.

Data regarding ***particulate emissions*** *concern: particulates from the combustion of fuels, particulates from cement and lime, fire-resistant materials, silicates, artificial fertilizers, carbon and graphite, soot, as well as other types of particulates.*

Data regarding ***gas emissions*** *concern: sulphur dioxide, carbon monoxide, nitrogen oxides, hydrocarbons, as well as other types of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide).*

Data regarding particulate and gas emissions include organized and disorganized emissions (emitted by most of the surveyed entities) estimated solely on the basic of technological processes.

The emission volumes of different pollutant types from various sources *were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance, based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.*

4. *Information regarding* ***waste*** *was compiled on the basis of a catalogue of waste (introduced 1 I 2002), based on the List of Waste introduced into legislation of the European Union 1 I 2002.*

Information regarding ***the quantity and types of waste*** *concerns plants which generated over 1 thous. t of waste in the course of the year or accumulated 1 mln t of waste and more (excluding municipal waste).*

Waste *shall mean any substance or object in one of the categories listed in Annex I to the Act on Waste of 27 IV 2001 (Journal of Laws No. 62, item 628), which the holder thereof discards or intends or is required to discard.*

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania.

Unieszkodliwianie odpadów polega na poddaniu ich procesom przekształcania biologicznego, fizycznego lub chemicznego w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożeń dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska. Unieszkodliwianiem odpadów jest także składowanie odpadów.

Magazynowanie odpadów to czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub unieszkodliwianiem.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

5. Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji i upowszechniania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

6. Rezerwat przyrody jest obszarem, na którym zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych lub krajobrazowych.

7. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.

8. Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody lub ich skupiska chronione ze względu na szczególne wartości naukowe, kulturowe, historyczno-pamiątkowe oraz swoiste cechy krajobrazu.

9. Dane o wydatkach inwestycyjnych i efektach rzeczowych inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ Dotyczącej Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych Dotyczących Ochrony Środowiska (SERRIE) wdrożonego przez Unię Europejską.

Recovery of waste *shall mean any operations which do not endanger human life and health or the environment, consisting in the use of waste in whole or in part, or leading to extraction and use of substances, materials or energy.*

Treatment of waste *shall mean the submission of waste to the processes of biological, physical or chemical treatment as a result of which the nature of waste does not pose risks to human life and health or the environment. Landfilling of waste is also a method of rendering waste harmless.*

Waste storage *shall mean temporary waste storage or collection prior to its transport, recovery or disposal.*

Data regarding ***stored up to now (accumulated) waste*** *concern the quantity of waste deposited on the grounds of the plants generating it as a result of depositing it during the reporting and previous years.*

5. Scenic parks *are areas subject to protection due to the outstanding properties of their natural environment, history as well as the high aesthetic and tourist value of the landscape in order to preserve and popularize these values under conditions of balanced development.*

6. A nature reserve *is an area in which defined species of flora and fauna and elements of inanimate nature, having a significant scientific, natural, cultural or scenic value, are maintained in their natural or insignificantly altered ecosystems.*

7. Areas of protected landscape *are areas subject to protection due to the standing up landscape of differentiated ecosystems, valuable because of the possibility of fulfilling needs connected with tourism and recreation.*

8. Nature monuments *are individual natural objects, or their clusters, protected due to their scientific, cultural, historic and commemorative values as well as to their unique landscape characteristics.*

9. *Data* ***regarding investment expenditures and tangible effects of investments in environmental protection and water management*** *are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection and Facilities, introduced on the basis of the Regulation of the Council of Ministers, dated 2 III 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of the ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as the European System for the Collection of Economic Information on the Environment*

10. Fundusze ekologiczne są to fundusze tworzone z opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian, tj. kwot pieniężnych pobieranych za emisję zanieczyszczeń do powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów oraz za pobór i korzystanie z wód i wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, opłat za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz z kar za przekroczenie ustalonych warunków korzystania ze środowiska, a także innych kwot ustalonych przez terenowe organy administracji rządowej oraz samorządowej. Środki funduszów przeznaczone są na finansowanie w całości lub w części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

11. Podziału wydatków inwestycyjnych według podregionów i powiatów dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

Radni gmin i powiatów

1. Kadencja rad gmin, rad miejskich na prawach powiatu i rad powiatów trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.

2. Charakterystykę radnych w jednostkach samorządu terytorialnego oparto o wyniki sprawozdawczości za rok 2004, aktualizującej dane o radnych zawarte w obwieszczeniach terytorialnych komisji wyborczych z wyborów samorządowych w dniu 27 X 2002 r.

Bezpieczeństwo publiczne

1. Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo jest to zbrodnia lub występek ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego objęty oskarżeniem prokuratora, a nadto każdy występek skarbowy, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego.

Informacje o przestępstwach stwierdzonych i wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw opracowano na podstawie statystyki policyjnej, uzupełnianej informacjami o śledztwach własnych prowadzonych w prokuraturach i o postępowaniach wobec nieletnich w sądach rodzinnych.

2. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

3. Dane o przestępstwach stwierdzonych ze względu na niedostępność informacji według gmin, zestawiono według zasięgu działania komend rejonowych policji (rejonów).

(SERRIE), implemented by the European Union.

***10. Ecological funds** are funds created from income originating from fees for the use of the natural environment and for introducing changes to it, i.e.: payments collected for emission of air pollutants, storing waste, the removal of trees and bushes as well as for the withdrawal and use of water and discharging sewage into water or into the ground, payments for designating agricultural land for non-agricultural purposes, fines for violating the requirements of environmental protection as well as other payments established by regional divisions of the state and local self-government administration. These funds are used to finance, in part or in full, activity connected with environmental protection and water management.*

***11.** The division of investment expenditures by subregions and powiats is made on the basis of the actual location of the investment.*

Councillors of gminas and powiats

***1.** Term of gmina councils, city councils in cities with powiat status and powiat councils lasts 4 years, counting from the day of election.*

***2.** Characteristics of councillors in local self-government entities is based on reporting results for 2004, updating information concerning councillors included in announcements of local election commissions from the 27 X 2002 elections.*

Public safety

***1.** An **ascertained crime** is an event, which after the completion of preparatory proceedings was confirmed as a crime. Crime is a felony or misdemeanour prosecuted upon by public accusation or private accusation by a public prosecutor, moreover, every revenue related misdemeanour the character of which was confirmed as a crime as a result of preparatory proceedings.*

Information regarding ascertained crimes and rates of detectability of delinquents in ascertained crimes has been prepared on the basis of police statistics, supplemented with information on investigations conducted by the public prosecutor's offices and family on juvenile proceeding in family courts.

***2. The rate of detectability of delinquents** is the relation of the number of detected crimes, in a given year (including those detected after resumption) to the total number of crimes ascertained in a given year, plus the number of crimes recorded in commenced proceeding and discontinued in previous years due to undetected delinquents.*

***3.** Data regarding ascertained crimes because of lack of information by gminas are presented by activity of police headquarters (regions).*

Powierzchnia i ludność

1. Dane opracowano na podstawie:

1) bilansów stanu i struktury ludności **faktycznie zamieszkałej** na terenie gminy. Bilanse ludności sporządzane są dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego, przy uwzględnieniu:
   a) zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,
   b) różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 2 miesiące na terenie gminy a liczbą osób czasowo nieobecnych uzyskiwanej z cyklicznie przeprowadzanych badań, która stanowi jednocześnie różnicę między liczbą osób zameldowanych na pobyt stały w gminie, a liczbą osób faktycznie mieszkających na terenie gminy,
2) rejestrów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały;
3) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
4) sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych separacjach i rozwodach.

U w a g a. Począwszy od danych za 2000 r. bilans stanu i struktury ludności oraz wszystkie współczynniki demograficzne są opracowywane przy uwzględnieniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002. Dane dla lat 2000 i 2001 publikowane wcześniej z tego zakresu były zbilansowane przy przyjęciu za bazę wyjściową wyników NSP 1988 – obecnie zostały zweryfikowane.

Liczbę ludności dla tych lat obliczono zgodnie z podziałem administracyjnym obowiązującym w dniu 31 XII 2002 r.

2. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność w wieku **nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Area and population

1. *Data were compiled on the basis of:*

1) balances of the size and structure of the population ***actually living*** *in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census, taking into account:*
   a) changes in a given period connected with vital statistics (births, deaths) and migrations of the population (registering and cancelling registration for permanent residence from other gminas and from abroad) as well as address changes of the population due to changes in the administrative division,
   b) difference between the number of people registered for temporary stay for a period of more than 2 months in a gmina and the number of people temporary absent there being gathered on the basis of surveys conducted periodically, which simultaneously makes the difference between the number of people registered for permanent residence in a gmina and the number of people actually living in the gmina;
2) registers of the Ministry of the Interior and Administration on internal and international migrations of population for permanent residence;
3) documentation of Civil Status Offices regarding registered marriages, births and deaths;
4) documentation of regional courts - regarding legally valid decisions in actions for separation and divorce.

N o t e. Since 2000 data regarding the population and its structure as well as demographic indices are compiled on the basis of the Population and Housing Census 2002. The data for 2000 and 2001 regarding this subject, previously published, compiled on the basis of Population Census 1988, have been recently verified.

Population for years mentioned above was calculated taking into account the administrative division obligatory on 31 XII 2002.

2. Working age population *refers to males aged 18–64, and females aged 18–59. In this category the age groups of* ***mobility*** *(i.e. 18–44) and* ***non-mobility*** *(i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished.* ***The non-working age population*** *is defined as the* ***pre-working age population****, i.e., up to the age of 17 and the* ***post-working age population****, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.*

3. Dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano: małżeństwa – według miejsca zameldowania męża przed ślubem, a jeśli mąż mieszkał na stałe za granicą – według miejsca zameldowania żony w Polsce przed zawarciem związku małżeńskiego; rozwody - według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo; urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka; zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

4. Przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

5. Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

6. Dane o **migracjach** ludności opracowano na podstawie informacji o zameldowaniach na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Napływ ludności obejmuje zameldowania na pobyt stały, odpływ – wymeldowania ze stałego miejsca zamieszkania.

Rynek pracy. Wynagrodzenia. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych

Rynek pracy

1. Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Nie ujęto pracujących w jednostkach budżetowych resortów spraw wewnętrznych i obrony narodowej oraz duchowieństwa wszystkich wyznań, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji.

Do pracujących zalicza się:

1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór);
2) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
   a) właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych,

***3.** Data regarding **vital statistics** according to territorial division were compiled as follows: marriages – by the husband's place of permanent residence before contracting of a marriage or by the wife's place of residence in Poland before contracting of a marriage; divorces – according to the plaintiff's place of residence; births – according to the mother's place of permanent residence; deaths – according to the place of permanent residence of the deceased.*

***Natural increase of the population** accounts for the difference between the number of live births and deaths in a given period.*

***4. Infant** is a child under the age of 1.*

Data on births and deaths (including infant deaths) are presented according to criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization (WHO).

***5. Life expectancy** is expressed by the average number of years that a person at the exact age x still has to live on, assuming a fixed mortality level from the period for which life expectancy tables were compiled.*

***6.** Data regarding **migrations** of the population were compiled on the basis of information regarding the registration for permanent residence. This information does not include changes of address within the same gmina (town), with the exception of urban-rural gminas for which the division into urban and rural areas has been kept.*

The inflow of the population includes registration of arrival for permanent residence, outflow – registration of departure from permanent residence.

Labour market. Wages and salaries. Social security benefits

Labour market

***1.** Data regarding **employed persons** concern persons performing work providing earnings or income. Data do not include persons employed in budgetary entities of the Ministry of the Interior and the Ministry of the National Defence as well as clergy, foundations, associations and other organizations.*

Employed persons include:

1) employees hired on the basis of employment contracts (labour contact, call-up, appointment or election);
2) employers and own-account workers, i.e.,:
   a) owners, co-owners and leaseholders of private farms in agriculture (including contributing family workers), i.e., working on private farms (with area up to 1 ha and more than 1 ha of agricultural land) as well as individual owners of livestock who do not possess agricultural land,

b) właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce), podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
c) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;

3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
4) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
5) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych, innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną i spółdzielni kółek rolniczych).

2. Pełnozatrudnieni są to osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub na danym stanowisku pracy, w tym również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, np. z tytułu warunków szkodliwych dla zdrowia lub przedłużonym czasie pracy, np. dozorcy mienia.

Niepełnozatrudnieni są to osoby, które zgodnie z umową o pracę pracują stale w niepełnym wymiarze czasu pracy. Niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy są to osoby, które oświadczyły w zakładzie pracy, że dany zakład jest ich głównym miejscem pracy.

Dane dotyczące **pracujących według stanu** podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób **w głównym miejscu pracy.**

3. Dane dotyczące **przeciętnego zatrudnienia** ujmują wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Informacje dotyczą pracowników pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

4. Dane dotyczące **pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie** według stanu podano w dwóch ujęciach, tj.:

1) wyszacowano przy wykorzystaniu Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w czerwcu 1996 r. (licznik),
2) podano dla 2002 r.; wyszacowano dla 2003 r. – na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2002 r. – według stanu w dniu 20 V (mianownik).

U w a g a. Dla lat 2000 i 2001 wyszacowano przy wykorzystaniu wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w czerwcu 1996 r., natomiast dla roku 2004 dane wyszacowano przy wykorzystaniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w czerwcu 2002 r. według stanu w dniu 20 V.

Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie w 2002 r. opracowane na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 różnią się od danych opracowanych na podstawie Powszechnego Spisu

b) owners and co-owners (including contributing family workers; excluding partners in companies who do not work in them), entities conducting economic activity excluding private farms in agriculture,
c) other self-employed persons, e.g. self-employed professionals;

3) persons engaged in outwork;
4) agents (including contributing family workers and persons employed by agents);
5) members of agricultural production co-operatives, (agricultural producers' co-operatives, other co-operatives engaged in agricultural production and agricultural farmes' co-ope-ratives).

2. Full-time paid employees *are persons employed on a full-time basis, as defined by a given day company or for a given position, as well as persons who, in accordance with regulations, work a shortened work-time period, e.g. due to hazardous conditions, or a longer work-time period, e.g., property caretaker.*

Part-time paid employees *are persons who, in accordance with labour contracts, regularly work on a part-time basis. The main workplace of part-time employees is established by a declaration defining which workplace is the main workplace.*

Data concerning ***employment on a given day*** *are presented without converting part-time paid employees into full-time paid employees, each person being listed once according to the* ***main job****.*

3. *Data concerning* ***average paid employment*** *include exclusively employees hired on the basis of an employment contract. Information concerns full- and part-time paid employees in terms of full-time paid employees.*

4. *Data concerning* ***persons employed on private farms in agriculture*** *on a given day were given in two formulations, i.e.:*

1) estimated with the use of Agricultural Census conducted in June 1996 (numerator),
2) were given on the basis of the results of the National Population and Housing Census, conducted in 2002 – as of 20 V (denominator).

N o t e. For years 2000 and 2001 data were estimated taking into account results of the Agricultural Census conducted in June 1996, while for 2004 data were estimated taking into account results of the National Population and Hausing Census conducted in 2002, as of 20 V.

Data on persons employed on private farms in agriculture in 2002, compiled on the basis of the 2002 National Population and Housing Census, differ from the data compiled on the basis of the 1996 Agricultural Census because in 2002 census:

Rolnego 1996 r., gdyż w spisie 2002:

1) znacznie mniejsza liczba osób zadeklarowała pracę w swoim gospodarstwie rolnym;
2) do pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie nie zaliczono osób pracujących:
   a) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha produkujących **wyłącznie** na własne potrzeby,
   b) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych do 1 ha (łącznie z indywidualnymi właścicielami zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych) produkujących **wyłącznie** lub **głównie** na własne potrzeby.

5. Dane o liczbie **bezrobotnych zarejestrowanych,** zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach ryku pracy (jednolity tekst Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 z późniejszymi zmianami) obejmują osoby niezatrudnione i niewykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli są to osoby niepełnosprawne – zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczące się w szkole z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym, zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

1) ukończyły 18 lat,
2) nie ukończyły: kobiety – 60 lat, a mężczyźni – 65 lat,
3) nie nabyły prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobierają świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,
4) nie są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
5) nie podjęły pozarolniczej działalności lub nie podlegają – na podstawie odrębnych przepisów – obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
6) nie są tymczasowo aresztowane lub nie odbywają kary pozbawienia wolności,
7) nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
8) nie pobierają, na podstawie przepisów o pomocy

1) significantly fewer people declared to work on their farms;
2) the following employed persons were not included in the employed on private farms:
   *a) on farms (with the area more than 1 ha of agricultural land) producing **only** for their own needs.*
   *b) on farms with the area to 1 ha of agricultural land (including individual owners of livestock who do not posses agricultural land) producing **only** or **mainly** for their own needs.*

***5.** Data regarding the number of **registered unemployed persons** include persons who, in accordance with the Law on Promotion of Employment and Labour Market Institutions, dated 20 IV 2004 (uniform text Journal of Laws 2004 No. 99, item 1001, with later amendments), are not employed and not performing any other income-generating work, able to work and ready to accept full-time employment – or in case of disabled persons are able and ready to take employment at least half the full work-time required within a given occupation or service – not attending any full-time school excluding schools for adults or tertiary education institutions with evening or week-end study systems and registered in the powiat labour office corresponding to their permanent or temporary place of residence and seeking employment or any other income-generating work, if the persons:*

1) are aged 18 or more,
2) are aged less than 60 (for females) or less than 65 (for males),
3) did not acquire the right to retirement pay or pension resulting from an inability to work, does not receive: a pre-retirement benefit, a pre-retirement allowance, a rehabilitation benefit, a sick, maternity or child-care benefit,
4) are not the owners or holders (sole or dependent) of agricultural real estate with an area of agricultural land exceeding 2 convertible ha, are not subject to retirement and pension insurance from full-time work due to being a spouse or a member of an agricultural household with an area of agricultural land exceeding 2 convertible ha,
5) did not undertake non-agricultural activity or are not subject, on the basis of separate regulations, to compulsory social security or a retirement provision, excluding social insurance of farmers,
6) are not temporarily under arrest or not serving a prison sentence;
7) are not gaining a monthly income exceeding a half of the lowest wages and salaries from sources other than employment or income-generating work, excluding incomes from monetary means deposited on bank accounts,
8) are not receiving, on the basis of social welfare

społecznej, zasiłku stałego,

9) nie pobierają na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
10) nie pobierają po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Od 1997 r. za bezrobotnego nie uważa się osoby odbywającej szkolenie oraz staż u pracodawcy.

Za **długotrwale bezrobotne** uważa się osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat.

6. Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dla 2002 i 2003 r. stopę bezrobocia rejestrowanego zaprezentowano w dwóch wariantach różniących się źródłem danych o pracujących w rolnictwie indywidualnym, będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Dane prezentowane w liczniku – opracowane zostały z wykorzystaniem wyników Powszechnego Spisu Rolnego 1996, natomiast w mianowniku – z wykorzystaniem wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

7. Informacje o **zatrudnionych w warunkach zagrożenia** czynnikami szkodliwymi dla zdrowia opracowano na podstawie sprawozdawczości; dane:

1) obejmują zatrudnionych w podmiotach zaliczanych do sekcji: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (bez indywidualnych gospodarstw rolnych oraz gospodarki łowieckiej), rybactwo (bez rybołówstwa w wodach morskich), górnictwo, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę, budownictwo, handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, transport, gospodarka magazynowa i łączność, obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (w zakresie wynajmu maszyn i urządzeń bez obsługi oraz wypożyczania artykułów użytku osobistego i domowego, informatyki oraz prac badawczo – rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych), edukacja (w zakresie szkolnictwa wyższego), ochrona zdrowia i pomoc społeczna (bez opieki wychowawczej i społecznej), działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków, gospodarowania odpadami i pozostałych usług sanitarnych i pokrewnych),

regulations, a permanent benefit,

9) are not receiving, on the basis of family benefits regulations, a nursing benefit or a bonus to family benefit due to the fact of raising a child all alone,
10) are not receiving a pension due to training when the training is terminated.

Since 1997, a person undergoing training as well as an internship with the employer is not considered unemployed.

***Long-term unemployed persons** are persons registered in the register of the powiat labour office for 12 months jointly during the last two years.*

***6.** The **registered unemployment rate** is calculated as the relation of the number of registered unemployed persons to the economically active civilian population, i.e., excluding persons in active military service as well as employees of budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety. For years 2002 and 2003 the registered unemployment rate is presented in two variants – these variants have different data sources on employed in individual agriculture, which is a component of civil population economically active. Data presented in the numerator are compiled on the basis of the results of the National Agricultural Census 1996; data in the denominator are based on the results of the National Population and Housing Census 2002.*

***7.** Information regarding **persons working in hazardous conditions** i.e, with substances hazardous to health is compiled on the basis of reports. Data concern persons:*

1) employed by entities included in the sections: agriculture, hunting and forestry (excluding private farms in agriculture and hunting), fishing (excluding sea-fishing), mining and quarrying, manufacturing, electricity, gas and water supply, construction, wholesale and retail trade; repair of motor vehicles motorcycles and personal and household goods, transport, storage and communication, real estate, renting and business activities (in regard to renting of machinery and equipment without operator and of personal and household goods as well as to computer and related activities and research and experimental development on natural sciences and engineering), education (in regard to higher education), health and social work (excluding social work activities), other community, social and personal service activities (in the scope of sewage and refuse disposal, sanitation and similar activities),

2) dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych: ze środowiskiem pracy (substancje chemiczne, przemysłowe pyły zwłókniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat itp.), z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne itp.) oraz z czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi.

Wynagrodzenia

8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia (nominalne) przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:
– wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
– wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
– dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
– honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

9. Dane o wynagrodzeniach podaje się **w ujęciu brutto**, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika, wprowadzonymi z dniem 1 I 1999 r. zgodnie z ustawą z dnia 13 X 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późniejszymi zmianami).

Świadczenia z ubezpieczeń społecznych

10. Świadczenia emerytalne i rentowe (poza rolnikami indywidualnymi) finansowane są z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, którym dysponuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń finansowanych z Funduszu Emerytalno-Rentowego, którym dysponuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z obu tych funduszów.

11. Świadczenia emerytalne i rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących i wyrównawczych). Świadczenia nie obejmują zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych wypłacanych emerytom i rencistom na członków ich rodzin.

2) exposed to factors connected with the work environment (chemical substances, fibrosis-inducing industrial dusts, noise, vibrations, hot or cold micro-climates, etc.), strenuous work conditions (forced body positioning, excessive physical exertion, etc.) as well as mechanical factors connected with particularly dangerous machinery.

Wages and salaries

***8.** The **average monthly (nominal) wages and salaries** per paid employee were calculated assuming:*
– personal wages and salaries, excluding wages and salaries of persons engaged in outwork as well as apprentices and persons employed abroad,
– payments from profit and balance surplus in co-operatives,
– annual extra wages and salaries for employees of budgetary sphere entities,
– fees paid to selected groups of employees for performing work in accordance with a labour contract, e.g., to journalists, film producers, radio and television program producers.

***9.** Data regarding wages and salaries are presented **in gross terms** including the deduction from pay for income taxes from natural persons and contributions to compulsory social security (retirement, pension and illness) paid by insured employee, introduced on 1 I 1999, in accordance with the Law on the Social Security System, dated 13 X 1998 (Journal of Laws No. 137, item 887, with later amendments).*

Social security benefits

***10. Retirement pay and pension benefits** (excluding those for farmers) are financed from the Social Insurance Fund of the Social Insurance Institution. Information regarding retirement pay and pension benefits for farmers concerns benefits financed from the Pension Fund of the Agricultural Social Insurance Fund as well as from the Social Insurance Fund, in the case of farmers who are authorized to receive benefits from both of these funds simultaneously.*

***11. Retirement pay and pension benefits** include the amount of benefits due (current and compensatory). Benefits do not include family and nursing benefits paid to persons receiving retirement pay and pension for their families.*

Infrastruktura komunalna. Mieszkania

Infrastruktura komunalna

1. Dane o **urządzeniach komunalnych** dotyczą urządzeń czynnych i prezentowane są według lokalizacji obiektów.

2. Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.

Informacje o **długości sieci wodociągowej i gazowej** dotyczą przewodów ulicznych, bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów. Informacje uwzględniają dane o sieci przesyłowej (magistralnej) oraz sieci rozdzielczej.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

3. Dane o **liczbie odbiorców gazu** podano bez odbiorców korzystających z gazomierzy zbiorczych.

Dane o **zużyciu gazu** odnoszą się do wszystkich gospodarstw domowych.

4. Dane o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych, nie obejmują natomiast gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Dane o **zużyciu energii elektrycznej i gazu z sieci** w gospodarstwach domowych (w tym również zużycie w gospodarstwach domowych prowadzących drobną działalność usługową) ustalono w oparciu o zaliczkowy system opłat.

Mieszkania

1. Informacje o **zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytku** dotyczą mieszkań, a także izb i powierzchni użytkowej w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Nie obejmują one lokali zbiorowego zamieszkania (np. hoteli pracowniczych, domów studenckich, internatów, domów opieki społecznej i in.) i pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a z róż-

Municipal infrastructure. Dwellings

Municipal infrastructure

1. *Data regarding* ***municipal installations*** *concern operative installations; data is presented by location of constructions.*

2. *Information regarding the length of the water-line system, the sewerage system and gas-line system includes systems servicing households and other users.*

Information regarding the ***length of the water-line and gas-line network*** *concerns street conduits excluding connections leading to residential buildings and other constructions. Information connected with those networks includes data on the transmission (main) and the distribution network.*

Data regarding the ***length of the sewerage network****, apart from street conduits, include collectors, i.e., conduits receiving sewerage from the street network; while they do not include sewers designed exclusively for draining run-off.*

Water-line, sewerage and gas-line connections *leading to residential buildings (including collective accommodation buildings, e.g.: employee boarding houses, student dormitories and boarding schools, social welfare homes) are understood as branches linking individual buildings with the distribution system or, in the case of the sewerage system, with the main drainage system.*

3. *Data regarding the* ***number of consumers of gas*** *were given excluding consumers using collective gas-meters.*

Data regarding the ***consumption of gas****, concern all the households.*

4. *Data regarding the* ***number of consumers and the consumption of electricity*** *concern households, however these data do not include households, in which the main source of maintenance is income from a private farm in agriculture.*

Data regarding the ***consumption of electricity and gas from the gas-line network*** *in households (including also consumption in households conducting small-scale service activity) have been estimated on the basis of the prepayment system of charges.*

Dwellings

1. *Information regarding* ***dwelling stocks and completed dwellings*** *concerns dwellings, as well as rooms and the usable floor space in these dwellings, located in residential and non-residential buildings. Data do not include collective accommodation facilities (e.g., employee hostels, student dormitories and boarding schools, social welfare homes and others) and spaces not designed for residential purposes, but which for*

nych względów zamieszkanych (np. pomieszczenia inwentarskie, barakowozy, statki, wagony i in.).

Mieszkanie jest to lokal składający się z kilku lub jednej izby, łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych dla jednej rodziny, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Izba jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami, o powierzchni co najmniej 4 m^2, z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku. Za izbę uważa się zarówno pokój, jak i kuchnię – jeżeli odpowiada warunkom określonym w definicji.

Dane o liczbie izb w mieszkaniu uwzględniają także izby użytkowane stale i wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli izby te znajdowały się w obrębie mieszkania konstrukcyjnego i nie miały dodatkowego, oddzielnego wejścia z ulicy, podwórza lub z ogólnie dostępnej części budynku.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

2. Pod względem rodzaju podmiotów władających sklasyfikowano mieszkania na stanowiące własność:

1) **spółdzielni mieszkaniowych** – mieszkania własnościowe lub lokatorskie, do których zaliczone zostały mieszkania stanowiące własność spółdzielni, zajmowane na podstawie stosunku najmu;
2) **gmin** – mieszkania stanowiące własność gminy lub powiatu (lokalnej wspólnoty samorządowej), a także mieszkania przekazane gminie, ale pozostające w dyspozycji jednostek użyteczności publicznej, takich jak: zakłady opieki zdrowotnej, ośrodki pomocy społecznej, jednostki systemu oświaty, instytucje kultury;
3) **zakładów pracy** (sektora publicznego i prywatnego);
4) **Skarbu Państwa** – mieszkania pozostające w zasobie: Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, w zarządzie jednostek podległych ministerstwom: Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sprawiedliwości, w zarządzie organów władzy państwowej, administracji państwowej, kontroli państwowej itp.;
5) **osób fizycznych** – mieszkania, do których prawo własności posiada osoba fizyczna (jedna lub więcej), przy czym osoba ta:
   – może być właścicielem całej nieruchomości (np. indywidualny dom jednorodzinny),
   – może posiadać udział w nieruchomości wspólnej, jako właściciel lokalu mieszkalnego, np. znajdującego się w budynku wielomieszkanio-

various reasons are inhabited (e.g., animal accommodations, caravans, ships, wagons and others).

*A **dwelling** is a premise comprising one or several rooms including auxiliary spaces, built or remodelled for residential purposes for a single family, structurally separated (by permanent walls) within a building, into which a separate access leads from a staircase, passage, common hall or directly from the street, courtyard or garden.*

*A **room** is a space in a dwelling separated from other spaces by permanent walls, with an area of at least 4 m^2, with direct day lighting, i.e., with a window or door containing a glass element in an external wall of the building. A kitchen area is treated as a room if it meets the conditions described in the definition.*

Data concerning the number of rooms in a dwelling also include rooms used regularly and exclusively to conduct economic activity, if these rooms were located within a separately constructed dwelling and did not have an additional, separate access from the street, courtyard and from a common space in the building.

*The **usable floor space** of a dwelling is the total usable floor space of the rooms, kitchen, foyers, bathrooms, and all other spaces comprising the dwelling.*

***2.** As regards the type of ownership, dwellings were classified as owned by:*

*1) **housing co-operatives** – owner-occupied or resident's dwellings, which include dwellings owned by the co-operatives, occupied on the grounds of rental relation;*
*2) **gminas** – dwellings which are owned by a gmina or a powiat (local self-government community), and also dwellings handed over to a gmina, but remaining at the disposal of units of public use such as: health care centres, social aid centres, units of education system, institutions of culture;*
*3) **workplaces** (of public and private sector);*
*4) **State Treasury** – dwellings remaining as the stock of: Agricultural Property Agency of the State Treasury, Military Housing Agency, under the management of units subordinated to the ministries of: National Defence, Internal Affairs and Administration, Justice, under the management of state authority organs, state administration, state control etc.;*
*5) **natural persons** – dwellings, the title of ownership of which belongs to a natural person (one or more), while this person:*
   – can be the owner of the whole real estate (e.g., an individual detached house),
   – can have a share in a shared real estate, as the owner of a dwelling for example located in a building comprising of multiple dwellings included in a

wym objętym wspólnotą mieszkaniową. Zaliczono tu również mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, dla których na mocy ustawy z dnia 15 XII 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych zostało ustanowione odrębne prawo własności na rzecz osoby fizycznej (osób fizycznych) ujawnione w księdze wieczystej.

Pojęcie **wspólnoty mieszkaniowej** odnosi się do budynku wielomieszkaniowego, w którym część lub wszystkie lokale stanowią wyodrębnione własności, potwierdzone wpisem do księgi wieczystej. Wspólnotę mieszkaniową tworzy ogół właścicieli lokali (mieszkalnych i użytkowych) w danym budynku.

3. Informacje o mieszkaniach oddanych do użytku dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.

Podziału na mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, indywidualnych (tj. realizowanych przez osoby fizyczne, kościoły i związki wyznaniowe) oraz realizowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem dokonano na podstawie sposobu finansowania budowy lub przeznaczenia mieszkań.

Informacje o efektach **budownictwa indywidualnego** dotyczą mieszkań oddanych do użytku przez osoby fizyczne (prowadzące i nieprowadzące działalność gospodarczą), kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora lub na sprzedaż i wynajem.

housing community. Dwellings in buildings of co-operatives were also included, for which, on the grounds of the Law dated 15 XII 2000 on housing co-operatives, a separate ownership title was established for the benefit of a natural person (natural persons) found in land and mortgage register.

*The concept of **housing community** refers to a building comprised of multiple dwellings, in which a part or all dwellings constitute separate properties, certified by a record in land and mortgage register. Housing co-operative constitutes of all owners of dwellings (housing and usable) in a given building;*

***3.** Information regarding completed dwellings concerns dwellings in newly built and expanded buildings (partly comprising the expansion) as well as dwellings obtained as a result of conversion of non-residential spaces.*

The division of dwellings into buildings of housing co-operatives, private buildings (i.e., realized by natural persons, churches and religious associations) as well as dwellings realized for sale or rent was made on the basis of the way of construction financing or dwellings designation

*Information regarding the results of **private construction** concerns dwellings completed by natural persons (conducting or not conducting economic activity), churches and religious associations, designated for the own use of the investor or for sale and rent.*

Edukacja i wychowanie

Education

1. Z dniem 1 IX 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji:

– w roku szkolnym 1999/2000 w miejsce 8-letnich szkół podstawowych powstały 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa; w związku z powyższym od roku szkolnego 2001/02 nie przeprowadza się naboru do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży, tj. zasadniczych (zawodowych) i średnich ogólnokształcących oraz zawodowych – na podbudowie programowej VIII klasy szkoły podstawowej (nie dotyczy szkół średnich zawodowych – na podbudowie programowej szkoły zasadniczej – zawodowej), natomiast nadal trwał nabór do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla dorosłych,

– w roku szkolnym 2002/03 zaczął funkcjonować system szkół ponadgimnazjalnych (I klasa), obejmujący: 2–3 letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3–letnie licea ogólnokształcące, 3–letnie

***1.** On 1 IX 1999 the introduction of school system's reform was initiated, the rules of which were regulated by the Law of 8 I 1999 – Regulations introducing the reform of school system (Journal of Laws No. 12, item 96) with later amendments.*

As a result of introduction of new educational system:

– in 1999/2000 school year instead of 8–year primary schools, 6–year primary schools and 3–year lower secondary schools were established, education in which was compulsory; due to this since 2001/02 school year no enrolment will have been carried out to first grades of upper secondary (post-primary) schools for youth, i.e. basic vocational schools and secondary schools general secondary and vocational schools – on the programme basis of 8-year primary school (irrelevant for secondary vocational schools – with programme basis of basic vocational schools), however enrolment to first grades of upper secondary (post-primary) schools for adults was still in progress,

– in 2002/03 school year a system of upper secondary schools (1st grade), including: 2–3–year basic vocational schools, 3–year general secondary schools, 3–year specialized secondary schools, and 4–year

licea profilowane i 4–letnie technika.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem reformy ustroju szkolnego, obok **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum), działają jeszcze – do czasu zakończenia cyklu kształcenia – **szkoły ponadpodstawowe** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych (część szkół ponadpodstawowych została przekształcona w szkoły ponadgimnazjalne).

3. Prezentowane w dziale dane dotyczą: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży (podstawowych, gimnazjów, ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych), policealnych oraz szkół dla dorosłych (podstawowych, gimnazjalnych, ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych).

4. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

5. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepubliczne. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej.

6. Szkoły dla dzieci i młodzieży obejmują:

1) **szkoły podstawowe** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
   a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
   b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
   c) „małe szkoły" (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I–III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
   d) szkoły artystyczne (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.

   Dzieci w wieku 6 lat są obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolach albo oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych.
2) **gimnazja** (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
   a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
   b) szkoły przysposabiające do pracy na podbudowie programowej VI klasy szkoły podsta-

technical secondary schools started to function.

2. *In relation to gradual introduction of school system's reform, besides* ***upper secondary schools*** *(for graduates of lower secondary schools), there are still operating – by the time of finishing the educational cycle –* ***upper secondary (post-primary) schools*** *(for graduates of 8–year primary school) and their sections, which are in the structure of upper secondary schools; a part of upper secondary (post-primary) schools was transformed into upper secondary schools.*

3. *Data presented in the chapter are related to: pre-primary education, schools for children and youth i.e. primary, lower secondary, upper secondary (post-primary) schools and upper secondary schools, as well as post-secondary schools and schools for adults i.e. primary, lower secondary, upper secondary (post-primary) schools and upper secondary schools.*

4. *Data include schools and establishments managed by central (government) entities and local self-government entities (gminas, powiats and voivodships), as well as by other legal and natural persons.*

5. *Schools and establishments may be public, non-public with the competence of a public school, and non-public. A non-public school can obtain the competence of a public school, if it implements the programme minimum as well as applies the principles of classifying and promoting pupils and students as established by the Minister of National Education and Sport, allowing students to obtain state certificates or diplomas. Central (government) entities and local self-government entities can only administer public schools. Primary schools and lower secondary schools can be administered either as public schools, or non-public schools with the competence of a public school.*

6. Schools for children and youth *include:*

1) ***primary schools*** *(including special schools), of which:*
   a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
   b) branch schools (excluding special schools),
   c) "small schools" (excluding special schools) organized since 2001/02 school year, comprising grades I–III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),
   d) art schools (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme.

   At the age of 6 children have a right to receive one year pre-primary education (preparing them for school) which is carried out either in nursery schools or in pre-primary sections of primary schools;
2) ***lower secondary schools*** *(including special schools), of which:*
   a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),

wowej.

3) **szkoły ponadpodstawowe** (łącznie ze specjalnymi), obejmujące:
   a) szkoły zasadnicze (zawodowe),
   b) szkoły średnie:
      – licea ogólnokształcące,
      – zawodowe: licea i technika, licea zawodowe oraz – bez szkół specjalnych – licea techniczne;
4) **szkoły ponadgimnazjalne** (łącznie ze specjalnymi), obejmujące:
   a) zasadnicze szkoły zawodowe,
   b) licea ogólnokształcące,
   c) licea profilowane,
   d) technika,
   e) szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

7. Szkoły policealne – kształcące w formie dziennej, wieczorowej (do roku szkolnego 2001/02 określane jako stacjonarne) lub zaocznej – obejmują:
1) policealne szkoły zawodowe (1–, 2– lub 3– letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi,
2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata), prowadzone przez wydziały edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich.

8. Szkoły dla dorosłych – kształcące w formie dziennej i wieczorowej oraz zaocznej – obejmują:
1) szkoły podstawowe dla dorosłych;
2) gimnazja dla dorosłych;
3) szkoły ponadpodstawowe:
   a) zasadnicze (zawodowe) dla dorosłych,
   b) średnie:
      – licea ogólnokształcące dla dorosłych,
      – zawodowe dla dorosłych: licea i technika, licea zawodowe;
4) szkoły ponadgimnazjalne:
   a) zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych,
   b) licea ogólnokształcące dla dorosłych,
   c) licea profilowane dla dorosłych,
   d) technika dla dorosłych.

9. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub w zakładach opieki zdrowotnej.

10. Pomieszczenia szkolne nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych.

11. Uczniów i absolwentów w szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży podaje się od roku szkolnego 2002/03 łącznie z uczniami i absolwentami oddziałów tych szkół będących w strukturze szkół ponadgimnazjalnych. Uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla dorosłych podaje się

b) job-training schools on the basis of 6th grade of primary school.

*3) **upper secondary (post-primary) schools** (including special schools), which include:*
   a) basic vocational schools,
   b) secondary schools:
      – general secondary schools,
      – vocational schools: specialized secondary and technical schools, vocational secondary schools as well as – excluding special schools – general-technical secondary schools;
*4) **upper secondary schools** (including special schools), which include:*
   a) basic vocational schools,
   b) general secondary schools,
   c) specialized secondary schools,
   d) technical secondary schools,
   e) art schools leading to professional certification.

***7. Post-secondary schools** – educating in day, evening (described till 2001/02 school year as intramural) or weekend form which include:*
1) post-secondary vocational schools (1–, 2– or 3–year), including special schools;
2) foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which graduates do not receive a title of licentiate) conducted by education departments of voivodship marshals' offices.

***8. Schools for adults** educating in day and evening as well as weekend form which include:*
1) primary schools for adults;
2) lower secondary schools for adults;
3) upper secondary (post-primary) schools:
   a) basic vocational schools for adults,
   b) secondary schools:
      – general secondary schools for adults,
      – vocational secondary schools for adults: specialized secondary and technical schools, vocational secondary schools;
4) upper secondary schools:
   a) basic vocational schools for adults,
   b) general secondary schools for adults,
   c) specialized secondary schools for adults,
   d) technical secondary schools for adults.

***9. Special schools** are organized for handicapped children and youth with special educational needs. Education may be conducted within the school system or individually. Special education occurs in special schools operating independently, in mainstream schools (in which special departments or integration, mainstream, therapeutic and compensatory classes are established) as well as in special educational centres or health care institutions.*

***10.** Classrooms do not include classrooms in special schools.*

***11.** Students and graduates of upper secondary (post-primary) schools for youth were given since 2002/03 school year including students and graduates of divisions of these schools in the structure of upper secondary schools. Students in upper secondary schools for adults are given including students of divisions of these*

łącznie z uczniami oddziałów tych szkół będących w strukturze szkół ponadpodstawowych.

12. Dane dotyczące wychowania przedszkolnego oraz szkół podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec poprzedniego roku szkolnego.

13. Absolwenci eksterni występują wyłącznie w szkołach ponadpodstawowych (zasadniczych i średnich zawodowych) dla młodzieży, policealnych oraz w szkołach dla dorosłych (podstawowych, gimnazjach i ponadpodstawowych).

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

1. Prezentowane w dziale dane w zakresie ochrony zdrowia obejmują informacje o działalności publicznej i niepublicznej służby zdrowia, z wyłączeniem **ochrony zdrowia resortu obrony narodowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji, a także służby zdrowia w zakładach karnych**.

2. Informacje o **szpitalach** podano łącznie z zamiejscowymi oddziałami szpitalnymi; oznacza to, że oddziały te nie są wykazane jako odrębne zakłady.

Dane o **łóżkach w szpitalach ogólnych** obejmują również łóżka na oddziałach szpitalnych przy stacjach pogotowia ratunkowego, natomiast nie obejmują miejsc (łóżek i inkubatorów) dla noworodków oraz łóżek na oddziałach dziennego pobytu. W liczbie szpitali ujęto Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej – Curie Oddział Gliwice.

3. Praktyki lekarskie: indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe to forma organizacyjna działalności m. in. ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Istotą tej formy jest realizowanie przez prywatne podmioty świadczeń zdrowotnych dla ludności, także w ramach środków publicznych. Dane o praktykach lekarskich obejmują te podmioty, które świadczą usługi zdrowotne **wyłącznie w ramach środków publicznych**.

Dane o praktykach lekarskich wykazywane są łącznie z praktykami lekarskimi przeprowadzającymi badania profilaktyczne w zakresie służby medycyny pracy.

4. Dane o **aptekach** nie obejmują aptek w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, np. w szpitalach, w sanatoriach.

5. Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek stacjonarnych, dla których organami założycielskimi i podmiotami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne, pracodawcy.

6. Placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży prezentuje się zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

schools in the structure of upper secondary (post-primary) schools.

12. *Data regarding pre-primary education as well as schools, concern the beginning of the school year; data concerning graduates – the end of the previous school year.*

13. *Extramural graduates occur only in upper-secondary (post-primary) schools (basic vocational and secondary vocational) for youth, post-secondary schools as well as schools for adults (primary, lower secondary and upper secondary – post-primary).*

Health and social work

1. *Data presented in this chapter within the scope of health care include information concerning public and non-public activities of the health care services excluding* ***health care services of the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration as well as health service in prisons****.*

2. *Information regarding* ***hospitals*** *is given including hospital branches; i.e., these branches are not listed as separate facilities.*

Data regarding ***beds in general hospitals*** *also include beds in hospital wards located near emergency stations, but do not include places (beds and incubators) for new-borns as well as beds in day wards. The Centre of Oncology – the Maria Skłodowska–Curie Institute, branch in Gliwice is included in the number of hospitals.*

3. Medical practices*: individual, specialized and group private practices are an organizational form of activity among others ambulatory health care service. The basis of this form of activity is the realization of health care services for the general population by private entities, as well as within the framework of public funds. Data concerning medical practices include those entities that render health care services* ***exclusively within the framework of public funds****.*

Presented data concerning medical practices include medical practices conducted within the framework of occupational medical service.

4. *Data concerning* ***pharmacies*** *do not include pharmacies in stationary health care institutions e.g., in hospitals and sanatoria.*

5. *Data regarding* ***social welfare homes and facilities*** *concern facilities, established and led by local self-government entities, societies, social organisations, the Church and religious associations, foundations, legal and natural persons, employers.*

6. Care and education centres for children and young people *are presented in accordance with the Law on Social Aid, dated 12 March 2004 (Journal of Laws*

(Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późniejszymi zmianami). Wyróżnia się placówki:

– **wsparcia dziennego** – wspierają funkcje opiekuńczo-wychowawcze rodzin świadcząc opiekę dzienną i zapewniając dziecku m.in. pomoc w nauce, pomoc rzeczową, posiłki, organizację czasu wolnego. Poza wymienionymi, specjalistyczne placówki prowadzą zajęcia: socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielają pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych,
– **interwencyjne** – zapewniają dzieciom znajdującym się w sytuacji kryzysowej doraźną, całodobową opiekę i wychowanie, kształcenie dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych. Przygotowują diagnozę stanu psychofizycznego, sytuacji życiowej oraz opis wskazań do dalszej pracy z dzieckiem,
– **rodzinne** – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dla dzieci, którym nie znaleziono rodziny zastępczej lub przysposabiającej, umożliwiają wychowanie licznemu rodzeństwu, zapewniają kształcenie, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych,
– **socjalizacyjne** – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie zaspakajając niezbędne potrzeby dziecka. Zapewniają dzieciom kształcenie, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych, podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnej opiece zastępczej,
– **wielofunkcyjne** – umożliwiają łączenie dziennych i całodobowych działań interwencyjnych, socjalizacyjnych, terapeutycznych skierowanych na dziecko i rodzinę.

Kultura. Turystyka. Sport

1. Do **księgozbioru** bibliotek publicznych zaliczono książki i broszury oraz gazety i czasopisma.

Za **czytelnika** uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i dokonała co najmniej jednego wypożyczenia.

2. W muzeach jako **muzealia** wykazano rzeczy ruchome i nieruchomości wpisane do inwentarza muzealiów.

3. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo).

4. Termin turystyka – zgodnie z definicją Światowej Organizacji Turystyki – obejmuje czynności osób podróżujących w celach innych niż podjęcie pracy zarobkowej, tj. głównie w celach wypoczynkowych,

No. 64, item 593, with later amendments). The following centres are differentiated:

– ***daily assistance centres*** *– support the family in meeting its educational functions, rendering daily assistance, and provide the child with help in learning, help in kind, meals, organization of free time. Apart from the above mentioned, specialistic centres conduct the following activities: sociotherapeutic, correction, compensation and logopedic, individual correction programmes, help in school, family and personal crisises,*
– ***intervention centres*** *– provide children in an immediate crisis situation 24-hour care as well as education adapted to age and abilities. Intervention centres diagnose the psychophysical state of a given child, the child's living conditions as well as recommend the further course of working with the child,*
– ***family centres*** *– provide 24-hour care and education for children, for whom no foster family was found, enable to bring up brothers and sisters, provide education and equalize growth and school tardiness,*
– ***socialization centres*** *– provide 24-hour care and fulfill basic needs of children. Provide children with education, equalize growth and school tardiness, undertake actions in order to bring the child back to the family, help to find a foster family,*
– ***multifunctional centres*** *– enable daily and 24-hour intervention, socialization and therapeutic activities directed to the child and the family.*

Culture. Tourism. Sport

1. *Books and pamphlets as well as newspapers and magazines constitute the* ***collection*** *of public libraries.*

A borrower *is a person who in the course of a reporting year was registered at a library and checked out at least one item.*

2. *Movable subjects and real estate registered in exhibit inventory are presented as* ***exhibits*** *in museums.*

3. *Information regarding* ***cinemas*** *concerns the activity of public cinemas, i.e., established for the purpose of public film screenings, regardless of the film carrier used (light-sensitive and magnetic tape exploited in video-technique).*

4. Tourism*, in accordance with the definition of the World Tourism Organization, includes activities of persons travelling for purposes other than that connected with earning income, i.e., mainly for recreational, work-related, religious and other purposes, and*

służbowych, religijnych itp. i pozostających poza swoim codziennym środowiskiem nie dłużej niż 1 rok.

5. Baza noclegowa turystyki dotyczy turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, tj. nie obejmuje pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.

6. W informacjach o **miejscach noclegowych turystyki** nie uwzględnia się miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu, itp.

Leśnictwo

1. Informacje w zakresie leśnictwa dotyczą:

1) **lasów publicznych** stanowiących własność:
   a) Skarbu Państwa – zarządzanych oraz użytkowanych czasowo lub wieczyście przez:
      – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (w skrócie „Lasy Państwowe"), nadzorowane przez Ministra Środowiska,
      – jednostki ochrony przyrody (parki narodowe),
      – jednostki organizacyjne innych ministrów, wojewodów, gmin lub związków komunalnych i Agencję Nieruchomości Rolnych (do 16 VII 2003 r. – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa),
   b) gmin (w tym gmin mających również status miasta na prawach powiatu);
2) **lasów prywatnych** stanowiących własność:
   a) osób fizycznych,
   b) wspólnot gruntowych będących własnością wszystkich lub części mieszkańców wsi,
   c) spółdzielni produkcji rolniczej,
   d) innych osób prawnych.

2. Powierzchnia gruntów leśnych obejmuje powierzchnię lasów oraz gruntów związanych z gospodarką leśną.

Do **powierzchni lasów** zalicza się grunty o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha:
– pokryte roślinnością leśną (powierzchnia zalesiona),
– przejściowo pozbawione roślinności leśnej (zręby, halizny, płazowiny, plantacje choinek i krzewów oraz poletka łowieckie).

Są to grunty przeznaczone do produkcji leśnej lub wchodzące w skład rezerwatów przyrody i parków narodowych albo wpisane do rejestrów zabytków.

Do **gruntów związanych z gospodarką leśną** zalicza się grunty zajęte pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, szkółki leśne, miejsca składowania drewna itp.

Zalesienia polegają na zakładaniu upraw leśnych na gruntach pozostających poprzednio poza uprawą leśną (niezaliczonych do powierzchni lasów).

3. Wskaźnik lesistości (lesistość) obliczono jako stosunek procentowy powierzchni lasów do

remaining outside their normal environment not longer than 1 year.

***5. Tourist accommodation facilities** include collective tourist accommodation establishments (i.e., do not include rooms for rent and agrotourism lodgings).*

***6.** Information regarding the **number of beds** for tourists does not include places in temporary inactive facilities due to expansion, renovation, etc.*

Forestry

***1.** Information within the scope of forestry concerns:*

*1) **public forests** owned by:*
   a) the State Treasury – managed and utilized temporarily or perpetually by:
      – State Forestry Organizational Entity "State Forests" (abbreviated as "State Forests") supervised by the Minister of Environment,
      – nature protection units (national parks),
      – organizational units supervised by different ministers, voivods, gminas or municipal associations and the Agricultural Property Agency of the State Treasury (since 16 VII 2003 – the Agricultural Property Agency),
   b) gminas (of which gminas which are also cities with powiat status);
*2) **private forests** owned by:*
   a) natural persons,
   b) land held in common by all or part of the residents of a village,
   c) agricultural production co-operatives,
   d) other legal persons..

***2. Forest land** includes area of forests as well as land connected with silviculture.*

***Forest areas** include land with a homogeneous area of at least 0,1 ha:*
– covered by forest vegetation (wooded area),
– temporarily devoid of forest vegetation (felling sites, blanks, irregularly stocked open stands, coniferous tree and bush plantations, hunting grounds).

These areas are designated for silviculture production, comprising portions of nature reserves and national parks or are registered as nature monuments.

***Land connected with silviculture** includes land used for purposes of forest management: buildings and structures, spatial division lines in forests, forest roads, forest nurseries, wood stockpiling areas, etc.*

***Afforestation** consists in establishing woodland crops on land previously outside silviculture (not included in forest area).*

***3.** The **forest cover indicator** (forest cover) was calculated as the percentage ratio of forest area to the*

ogólnej powierzchni województwa/powiatu/gminy.

Transport. Handel

1. Drogi publiczne, na podstawie znowelizowanych przepisów ustawy o drogach publicznych (jednolity tekst Dz. U. z 2004 r. Nr 204., poz. 2086 z późniejszymi zmianami), dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Do **dróg powiatowych** zalicza się drogi (poza krajowymi i wojewódzkimi) stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

Do **dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym, stanowiące uzupełniającą sieć dróg (poza krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi) służącą miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

2. Dane o **wypadkach drogowych** obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni.

Za **ranną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

3. Do **targowisk** zaliczono wyodrębnione tereny i budowle (place, ulice, hale targowe) ze stałymi, względnie sezonowymi punktami sprzedaży drobnodetalicznej lub urządzeniami przeznaczonymi do prowadzenia handlu w wyznaczone dni tygodnia lub codziennie (bazary).

Za **targowiska sezonowe** uznano te place i ulice, gdzie uruchamiane są na okres do 6 miesięcy punkty handlowe, w związku ze wzmożonym ruchem nabywców (np. nadmorski ruch urlopowy) i działalność ta jest ponawiana w kolejnych sezonach.

Finanse publiczne

1. Ogólne zasady finansów publicznych, gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego, sprawozdawczości budżetowej oraz klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych regulują m.in. następujące akty prawne:

– ustawa z dnia 26 XI 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1014) z późniejszymi zmianami,
– ustawa z dnia 8 III 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. 2001 Nr 142, poz. 1591) z późniejszymi zmianami,
– ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. 2001 Nr 142, poz. 1592) z późniejszymi zmianami,
– ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie woje-

total area of the voivodship/powiat/gmina.

Transport. Trade

***1. Public roads** on the basis of amendments to the Law on Public Roads (Journal of Laws 2004 No. 204, item 2086, with later amendments) are divided into following categories: national, voivodship, powiat and gmina roads.*

***Powiat roads** include roads (excluding national and voivodship roads), which link powiat capital cities with gmina capital cities and gmina capital cities with other such cities.*

***Gmina roads** are local roads complementing the road network (excluding domestic, voivodship and powiat roads) serving regional needs, excluding interior roads.*

***2.** Data regarding **road traffic accidents** cover events connected with the movement of vehicles on public roads as a result of which death or injury of persons occurred.*

*A **road traffic accident fatality** is understood as a person who died (as a result of injuries incurred) at the scene of the accident or within the course of 30 days.*

*A **road traffic accident injury** is understood as a person who incurred injuries and received medical attention.*

***3. Marketplace** is a separate ground including buildings (squares, streets, covered markets) with permanent or seasonal retail sales outlets or with devices designated for conducting trade activity on a stated day of week or every day (bazaar).*

***Seasonal marketplaces** are squares and streets where retail outlets operate up to 6 months in connection with active demand (e.g., holiday traffic at the seaside) and this kind of activity is renewed in following seasons.*

Public finance

***1.** General principles of public finance, management of local self-government entities, budgetary reporting and classification of budget revenue and expenditure are regulated by the following legal acts:*

– *the Law on Public Finance, dated 26 XI 1998 (Journal of Laws No. 155, item 1014), with later amendments,*
– *the Law on Gmina Self-government, dated 8 III 1990 (uniform text Journal of Laws 2001 No. 142, item 1591), with later amendments,*
– *the Law on Powiat Self-government, dated 5 VI 1998 (uniform text Journal of Laws 2001 No. 142, item 1592), with later amendments,*
– *the Law on Voivodship Self-government, dated 5 VI 1998 (uniform text Journal of Laws 2001 No. 142,*

wództwa (tekst jednolity Dz. U. 2001 Nr 142, poz. 1590) z późniejszymi zmianami,
– rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 III 2001 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. Nr 24, poz. 279) z późniejszymi zmianami.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się na podstawie klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych (rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 III 2003 r. – Dz. U. Nr 68, poz. 634) z późniejszymi zmianami.

2. Na dochody **budżetów jednostek samorządu terytorialnego** składają się:

1) dochody własne, tj.:
   a) dochody z tytułu udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych,
   b) wpływy z podatków ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, tj.: podatek rolny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych, wpływy z karty podatkowej, podatek od spadków i darowizn, podatek leśny,
   c) wpływy z opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, np.: z opłaty skarbowej, eksploatacyjnej, targowej, podatku od czynności cywilnoprawnych,
   d) dochody z majątku jednostek samorządu terytorialnego,
   e) pozostałe dochody jednostek samorządu terytorialnego, np. opłaty administracyjne, opłaty miejscowe, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki za nieterminowo wnoszone opłaty;
2) dotacje celowe z budżetu państwa:
   a) na zadania z zakresu administracji rządowej,
   b) na zadania własne,
   c) na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej;
3) dotacje otrzymane z funduszy celowych;
4) pozostałe dotacje;
5) środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych;
6) subwencje ogólne z budżetu państwa przekazywane wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego dla uzupełnienia ich własnych dochodów (w tym część oświatowa).

3. Na **wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego** składają się m.in.:

1) dotacje, w tym dotacje dla jednostek organizacyjno-prawnych działających w budżetach jednostek samorządu terytorialnego, tj. zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, środków specjalnych i funduszy celowych;
2) świadczenia na rzecz osób fizycznych;
3) wydatki bieżące jednostek budżetowych:
   a) wynagrodzenia,
   b) składki na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy,
   c) zakup materiałów i usług;
4) wydatki majątkowe, w tym inwestycyjne.

item 1590), with later amendments,
– the Regulation of the Ministry of Finance, dated 13 III 2001, on budgetary reporting (Journal of Laws No. 24, item 279), with later amendments.

Revenue and expenditure of local self-government entities are grouped on the basis of The Classification of Budget Revenue and Expenditure (Regulation of the Minister of Finance, dated 25 III 2003 – Journal of Laws No. 68, item 634), with later amendments.

***2. Revenue of local self-government entities budgets** consists of:*

1) own revenue, i.e.:
   a) revenue from the shares in receipts from personal and corporate income taxes,
   b) receipts from taxes established and collected on the basis of separate acts (i.e., agricultural tax, tax on real estate, tax on means of transport, receipts from lump-sum taxation, inheritance and gifts, forest tax),
   c) receipts from fees established and collected on the basis of separate acts (i.e., from treasury, service, marketplace fees , tax on civil law transactions),
   d) receipts from property of local self-government entities,
   e) other receipts of local self-government entities (i.e., administrative fees, local fees, interest on funds deposited in bank accounts, interest on late payments);
2) appropriated allocations from the state budget for:
   a) government administration tasks,
   b) own tasks,
   c) tasks realized on the basis of agreements with government administration bodies;
3) allocations received from appropriated funds;
4) other allocations;
5) funds for the additional financing of own tasks from non-budgetary sources;
6) general subsidies from the state budget transferred to all local self-government entities for supplementing their own revenue (including educational tasks).

***3. Expenditure of local self-government budgets** includes among others:*

1) allocations including allocations for the organizational-legal entities operating in the budgets of local self-government entities, i.e.: budgetary establishments, auxiliary units, special funds and appropriated funds;
2) benefits for natural persons;
3) current expenditure of budgetary entities:
   a) wages and salaries,
   b) contributions for social security and the Labour Fund,
   c) purchase of materials and services;
4) property expenditure including investment expenditure.

Inwestycje i środki trwałe

1. Informacje o nakładach inwestycyjnych opracowano według zasad systemu rachunków narodowych, zgodnie z zaleceniami „ESA 1995".

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Nakłady na środki trwałe są to nakłady na:

– budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe,
– maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem),
– środki transportu,
– inne, tj.: melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji (uwzględnione wyłącznie w danych wyrażonych w cenach bieżących).

Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

2. Nakłady inwestycyjne zaliczono do odpowiednich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności zgodnie z zaklasyfikowaniem działalności inwestora (podmiotu gospodarki narodowej), z wyjątkiem nakładów na obiekty niezwiązane z jego podstawową działalnością, które zaliczono do odpowiedniej sekcji według kryterium przeznaczenia obiektu (dotyczy np. budynków i lokali mieszkalnych, obiektów przeznaczonych dla potrzeb edukacji, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji).

3. Podziału nakładów inwestycyjnych według podregionów i powiatów dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

4. Do środków trwałych zalicza się kompletne i nadające się do użytku, składniki majątkowe o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, w tym również drogi publiczne, ulice i place łącznie z poboczami i podbudową, uzbrojenie terenu, zasadzenia wieloletnie, melioracje, budowle wodne, grunty oraz inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz od 1 I 2002 r. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdziel-

Investments and fixed assets

1. *Information regarding investment outlays was compiled according to the principles of the system of national accounts, according to the recommendations of "ESA 1995".*

Investment outlays *are financial or tangible outlays, the purpose of which is the creation of new fixed assets or the improvement (rebuilding enlargement, reconstruction or modernization) of existing capital asset items, as well as outlays on so-called initial investments.*

Investment outlays are divided into outlays on fixed assets and other outlays.

Outlays on fixed assets *include outlays on:*

– *buildings and structures (include buildings and places as well as land and water engineering constructions), of which, i.a., construction and assembly works, design and cost estimate documentations,*
– *machinery, technical equipment and tools (including instruments, moveables and endowments),*
– *transport equipment,*
– *others, i.e.: detailed meliorations, costs incurred for purchasing land and second-hand fixed assets, livestock (basic herd), long-term plantings, interests on investment credits and investment loans for the period of investment realization (included exclusively in data expressed at current prices).*

Other outlays *are outlays on so-called initial investments as well as other costs connected with investment realization. These outlays do not increase the value of fixed assets.*

2. *Investment outlays are included into the appropriate sections and divisions of the Polish Classification of Activities in accordance with the classification of the investor's activity (entity of the national economy), with the exception of outlays on structures not connected with its basic activity, which were included into the appropriate sections and divisions according to the criteria of structure destination (concerning, e. g. residential buildings, buildings for education, health care, sport and recreational purposes).*

3. *The division of investment outlays by subregions and powiats was made on the basis of the actual location of the investment.*

4. Fixed assets *include means of work and other objects completed and ready, on the day of transfer for usage, with an expected period of utility exceeding 1 year, of which also public roads, streets and squares, together with shoulders and foundations, development of tracts of land, long-term plantings, meliorations, water structures, land and livestock (basic herd) as well as since 1 I 2002 co-operative ownership right to residential premise and co-operative right to non-*

cze prawo do lokalu niemieszkalnego (użytkowego).

Dane o środkach trwałych nie obejmują wartości gruntów uznanych od 1 I 1991 r. za środki trwałe zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 XII 1990 r. (Dz. U. Nr 90, poz. 529) oraz prawa użytkowania wieczystego gruntu uznanego od 1 I 2002 r. za środki trwałe zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 IX 1994 r. (jednolity tekst Dz. U. 2002, Nr 76, poz. 694).

5. Wartość brutto środków trwałych jest to wartość równa nakładom poniesionym na ich zakup lub wytworzenie, bez potrącenia wartości zużycia (umorzenia).

Przez **wartość brutto** środków trwałych **w bieżących cenach ewidencyjnych** według stanu w dniu 31 XII należy rozumieć w zakresie środków trwałych przekazanych do eksploatacji:
– przed 1 I 1995 r. – wartość w cenach odtworzenia z września 1994 r.,
– po 1 I 1995 r. – wartość w cenach bieżących nabycia lub wytworzenia.

6. Podziału środków trwałych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w układzie podregionów i powiatów dokonano zgodnie z siedzibą jednostki lokalnej rodzaju działalności.

Podmioty gospodarki narodowej

Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** obejmują podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON), tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, z wyłączeniem osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

-residential (utilitarian) premise.

Data regarding fixed assets do not include the value of land recognised since 1 I 1991, as a fixed asset, in accordance with the decree of the Council of Ministers, dated 12 XII 1990 (Journal of Laws No. 90, item 529) as well as right of perpetual use of land regarded as fixed assets since 1 I 2002, in accordance with the Act on Accounting, dated 29 IX 1994 (uniform text, Journal of Laws 2002, No. 76, item 694).

***5.** The **gross value of fixed assets** is the value equal to the outlays incurred on purchasing or manufacturing them, without deducting consumption value (depreciation).*

*The **gross value** of fixed assets **at current book-keeping prices** as of 31 XII is understood, within the scope of fixed assets designated for exploitation:*
– before 1 I 1995 – the value at replacement prices of September 1994;
– after 1 I 1995 – the purchase or manufacturing value at current prices.

***6.** The **division of fixed assets** by the Polish Classification of Activities sections by subregions and powiats was made according to the place of residence of the local kind-of-activity unit.*

Entities of the national economy

*Data concerning **entities of the national economy** include entities registered in the National Official Business Register (REGON), i.e., legal persons, organizational units without legal personality as well as natural persons conducting economic activity, excluding private farms in agriculture.*